

Yhteistyöllä hyvinvointia satakuntalaisille Sata-alueen ja 3. sektorin yhteistyömalli

Sisällys

Yhteistyömallin tarkoitus ja tavoitteet	Dia 3
Lyhennesanasto	Dia 4
Yhteistyön organisoituminen ja koordinaatio	Dia 5
Yhteistyön lainsäädännöllinen perusta	Dia 6
Suhde muihin asiakirjoihin ja suunnitelmiin 1	Dia 7
Suhde muihin asiakirjoihin ja suunnitelmiin 2	Dia 8
Yhteistyön periaatteet	Dia 9
Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuus	Dia 10
Järjestöavustukset	Dia 11
Viestintä ja Hyvinvointimajakka	Dia 12
Osallisuus ja vapaaehtoistoiminta	Dia 13
Yhteistyöverkostot	Diat 14-20
Yhteistyön käytäntöjä ja esimerkkejä toimintamalleista	Diat 22-33

Satakunnan hyvinvointialueen ja 3. sektorin yhteistyömalli

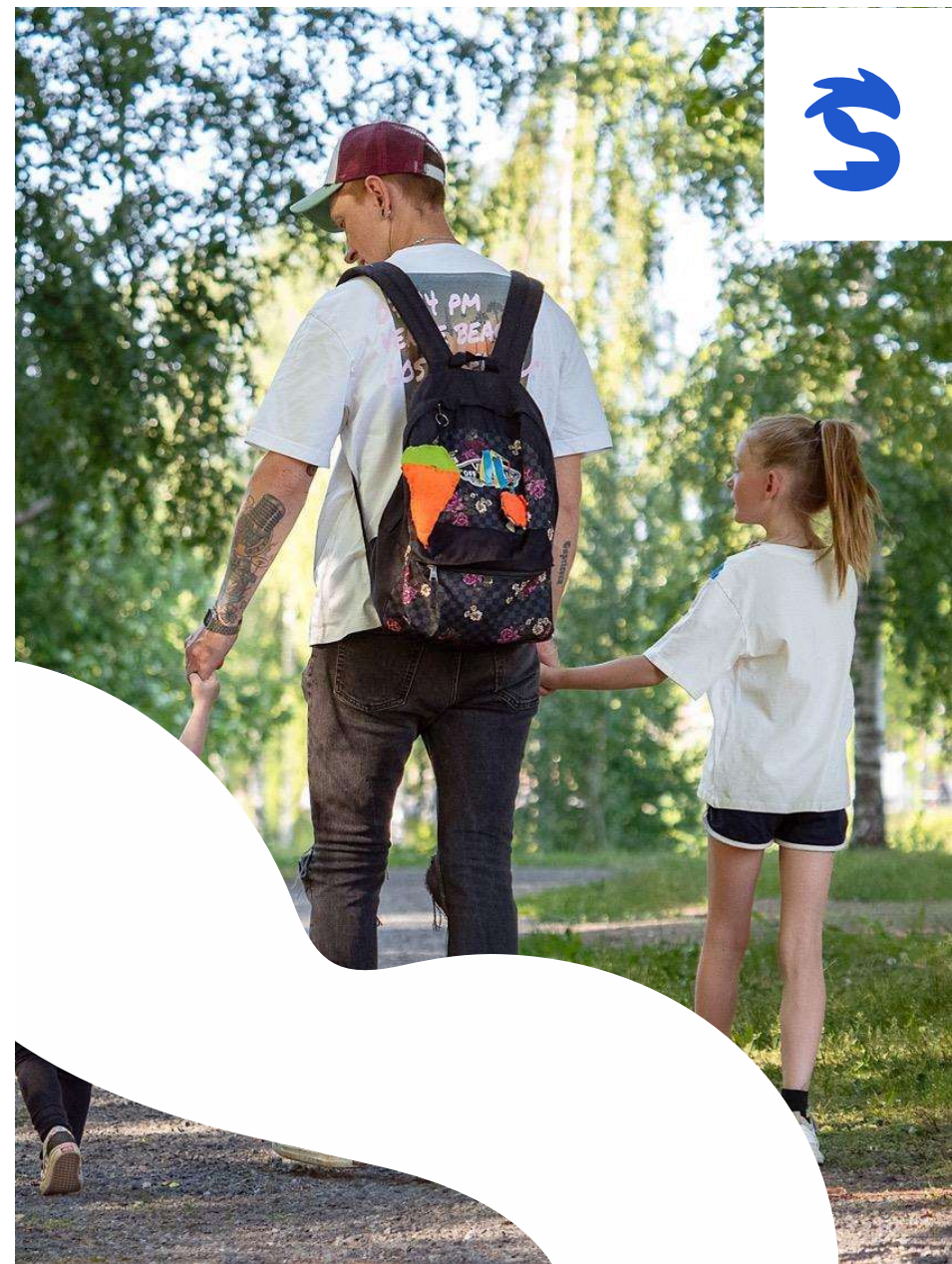
Yhteistyömallilla on kaksi päätavoitetta:

- 1** Kuvata Satakunnan hyvinvointialueen ja 3. sektorin yhteistyön rakenteita, periaatteita ja organisoitumista, vastuutahoja sekä yhteistyön kannalta keskeisiä sisältöjä ja toiminta-alustoja.
- 2** Kuvata esimerkkejä hyvistä käytännöistä ja toimintamalleista, joita voi ottaa käyttöön omaan toimintaympäristöön sovellettuna koko maakunnassa.

Satakunnan hyvinvointialue ja maakunnassa toimivat yhdistykset sekä seurakunnat pyrkivät yhdessä rakentamaan yhteistyöhön, jonka avulla voidaan vaikuttavasti edistää alueen asukkaiden hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja turvallisuutta.

Toimivan yhteistyön avulla voidaan hyödyntää kaikkien toimijoiden asiantuntemusta, välttää päällekkäisyyksiä, laajentaa hyviä käytäntöjä ja edistää rajallisten resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä. Yritys- ja järjestöneuvottelukunta osaltaan edistää toimijoiden yhteistyötä.

Yhteistyömallin hyväksyy Sata-alueen aluehallitus ja sitä päivitetään tarvittavilta osin valtuustokausittain. Järjestöjen osalta asiakirjan hyväksyy JYTRY:n toiminnasta vastaava Satakunnan järjestöjen neuvottelukunta.

Lyhennesanasto

- Sata, Sata-alue = Satakunnan hyvinvointialue
- SOTE = sosiaali- ja terveysala
- HYTE = hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- TKIO = tutkimus, kehittäminen, innovaatio ja osaaminen
- JYTRY = Satakunnan järjestöyhteistyöryhmä
- NEKU = Satakunnan järjestöjen neuvottelukunta, JYTRY:n operatiivinen toimija
- 3. sektori = Yhteistyömallissa 3. sektorilla tarkoitetaan järjestöjen yleishyödyllistä toimintaa sekä seurakuntien HYTE- ja SOTE-palveluja tukevaa toimintaa
- Srk = ev.lut. seurakunta; Satakunnassa kahden rovastikunnan lääninrovastit koordinoivat yhteistyötä kaikkien Satakunnan uskonnollisten yhdyskuntien kanssa

- Muut käytettävät lyhenteet avataan tekstin yhteydessä

Yhteistyön organisoituminen ja koordinaatio

- Satakunnan hyvinvointialueella yhteistyötä 3. sektorin kanssa koordinoidaan lasten, nuorten ja perheiden palvelujen HYTE-toiminnoista. Käytännön yhteistyötä tehdään kaikilla sosiaali- ja terveysterveystuotannon toimialueilla sekä pelastuslaitoksen toimialueella. Kehittämisen- ja hankeyhteistyötä (TKIO) yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa Satakunnassa.
- Satakunnan noin 4500 yhdistyksestä noin 350 on rekisteröity sosiaali- ja terveysalan toiminnaksi. Satakuntalaiset yhdistykset muodostavat järjestöyhteistyöryhmä JYTRY:n, jota yhteistyömallin laadinnassa ja muussa päätöksenteossa edustaa sen operatiivinen toimija Satakunnan järjestöjen neuvottelukunta.
- Satakunnan ev.lut. seurakunnat ovat luoneet koko hyvinvointialueen kattavan yhteistoimintarakenteen. Seurakuntayhteistyö toteutuu Satakunnan hyvinvointialueen laajuisesti kahden rovastikunnan lääninrovastin johdolla, jotka koordinoivat kaikkien Satakunnan uskonnollisten yhdyskuntien yhteistyötä Satakunnassa.

Yhteistyön lainsäädännöllinen perusta

- Hyvinvointialueen jäseniä ovat henkilöt, joiden kotikunta sijaitsee hyvinvointialueella ja myös yhteisöt, joiden kotipaikka on hyvinvointialueella sijaitsevassa kunnassa. Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan, ja sen mahdollistamiseksi aluevaltuuston on pidettävä huoli monipuolisista vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021 3 § ja 29 §, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 7 § ja 10 §.)
- Satakunnan hyvinvointialueella ja 3. sektorilla on yhteinen tavoite edistää maakunnan asukkaiden hyvinvointia. Hyvinvointialue tekee yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Hyvinvointialueen tulee edistää myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 7 §)
- Hyvinvointialue voi tukea eri tavoin Satakunnassa toimivia rekisteröityjä yhdistyksiä ja yhteisöjä, joiden toiminnoilla edistetään satakuntalaisten terveyttä, hyvinvointia ja/tai turvallisuutta. 3. sektorin tekemä työ voi myös tukea hyvinvointialuetta tavoitteiden saavuttamisessa.

Suhde muihin asiakirjoihin ja suunnitelmiin 1/2

- Hyvinvointialueen ja 3. sektorin yhteistyömalli on osa hyvinvointialueen osallisuusohjelmaa. Osallisuustyötä sekä järjestöyhteistyötä koordinoidaan Sata-alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tiimistä.
- Yhteistyötä ohjaavat myös hyvinvointialueen strategia, alueellinen laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma sekä sitä täydentävät erillissuunnitelmat. Hyvinvointikertomus kuvaa satakuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden nykytilaa sekä hyvinvoinnin vajeita tilastojen valossa. Hyvinvointisuunnitelma ja erillissuunnitelmat sisältävät tavoitteet ja toimenpiteet, joiden avulla pyritään edistämään satakuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä.

Suhde muihin asiakirjoihin ja suunnitelmiin 2/2

- Yhteistyömalliasiakirja linkittyy osaltaan myös Satakunnan järjestöstrategia 2035 – asiakirjaan, joka on maakunnan yhdistys- ja vapaaehtoistoimijoiden yhteinen pitkän tähtäimen suunnitelma, ymmärrys ja näkemys tulevaisuudesta. Järjestöstrategia sisältää yhteiset arvot, toimintaympäristön sekä yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan nykytilan kuvauksen ja neljä toimintalinjaa kehittämiskohteineen:
 - Yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytykset ja vahvuus
 - Yhdistysten keskinäinen yhteistyö ja yhteistoiminta
 - Yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan tunnettuus ja arvostus
 - Yhdistysten yhteistyö ja yhteistoiminta muiden toimijoiden kanssa
- Järjestöstrategian tavoitteena on elinvoimainen, yhtenäinen ja tunnustettu yhdistys- ja vapaaehtoistoiminta verkostoituneessa Satakunnassa.
- Kirkko osallistuu Satakunnan alueen hengelliseen ja henkiseen, yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen elämään. Tavoite on tukea ihmisten elämänkykyä heidän omassa elämänpiirissään. Satakunnan seurakunnat ovat määritelleet yhteistyön kärkihankkeet:
 - SOTE-keskukset
 - Perhekeskusverkosto-yhteistyö
 - OLKA-toiminta
 - Saattohoidon vapaaehtoistoiminta
 - Omaishoitajaverkosto
 - Kokemusosaamisen verkosto
 - Hyvinvointialueen ja 3. sektorin yhteistyömalli

Yhteistyön periaatteet

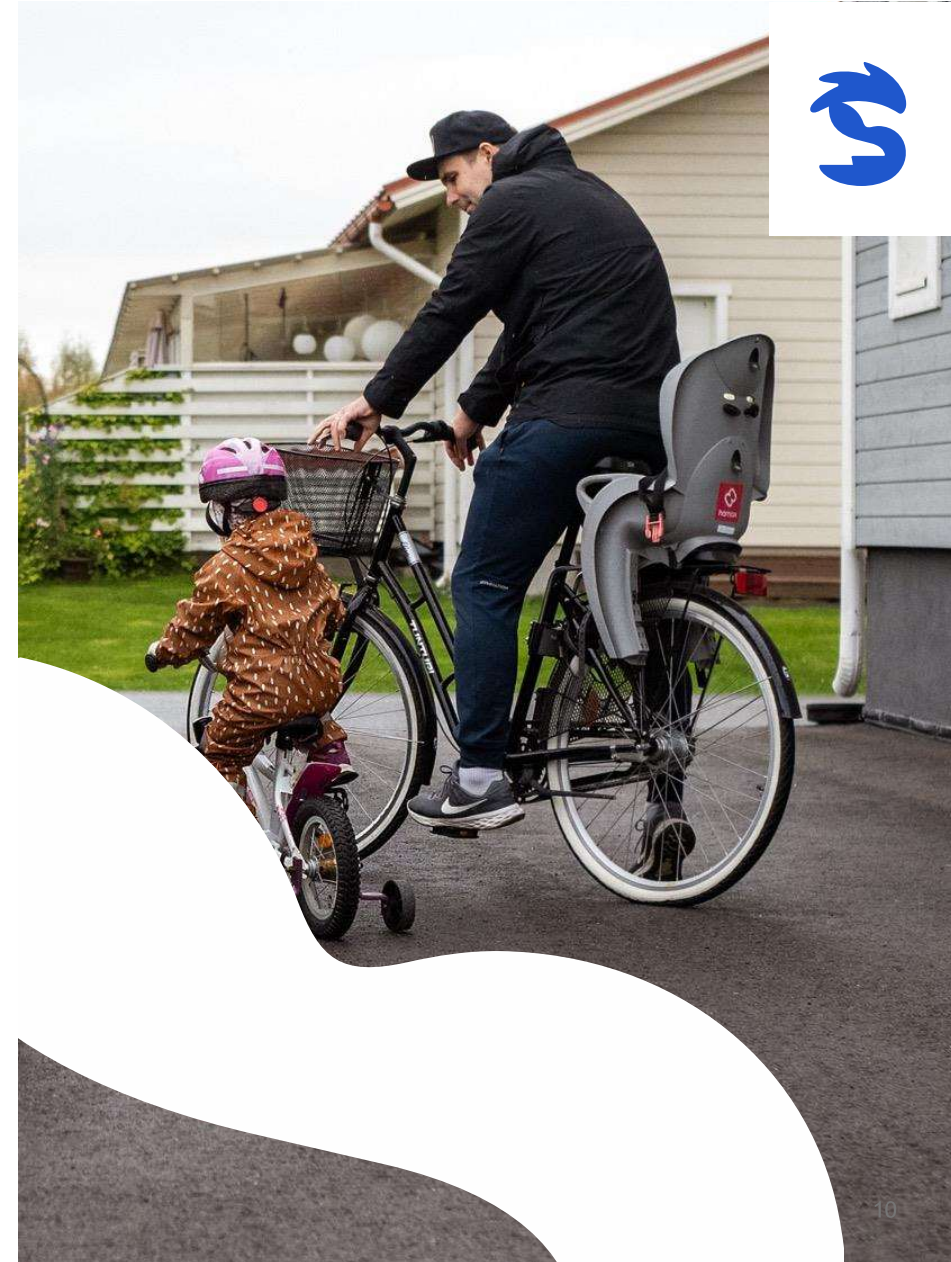
- Kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDG) ovat 17 erilaista YK:n määrittelemää sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristöllisen vastuun laajaa tavoitetta. Ne ilmaisevat globaalia halua ja tarvetta toteuttaa muutosta.
- Agenda 2030:n myötä Suomi ja muut YK:n jäsenmaat ovat sitoutuneet kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen.
- Viereiseen kuvaan on koottu Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet. Niitä on tarkennettu vielä yhteensä 169 alatavoitteella.
- Sata-alue ja 3. sektori toteuttavat yhteistyössä **vastuullisuuden** periaatetta. Vastuullisella yhteistyöllä tarkoitetaan **eettistä, läpinäkyvää, yhdenvertaista, osallistavaa, vaikuttavuuteen tähtäävää ja luottamuksellista** yhteistyötä, jossa otetaan huomioon Agenda 2030-tavoitteet. Yhteistyössä pyritään myös edistämään hyvien käytäntöjen ja toimintamallien **esteettömyyttä ja saavutettavuutta**.

Tiedolla johtaminen ja vaikuttavuus

- Tiedolla johtamisella tarkoitetaan tässä yhteistyömallissa oikeaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa, sekä tiedon hyödyntämistä yhteistyön ja alueen asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Kaikkien yhteistyömallin osapuolten toiminnan tuloksena syntyy dataa, jota yhdistämällä voidaan tuottaa koko hyvinvointialueen väestöä hyödyttävää tietoa. Hyvinvointialueella seurataan tutkimuksiin ja tilastoaineistoihin perustuvaa tietoa, 3. sektorin toimijat voivat havaita toimintaympäristöjensä heikkoja signaaleja sekä nousevia ilmiöitä. Tiedon kerääminen ja analysointi edellyttävät yhteisiä toimintatapoja. Tiedolla johtaminen edellyttää kaikilta yhteistyömallin osapuolilta myös eettisten periaatteiden noudattamista sekä kykyä kehittyä ja muuntautua tarpeen mukaan.
- Vaikuttavuus ymmärretään tässä asiakirjassa asetettujen tavoitteiden saavuttamisena ja toiminnan aikaansaamina muutoksina alueen asukkaiden hyvinvoinnissa. Vaikuttavuus nähdään myös resurssien käyttönä niin, että saavutetaan mahdollisimman paljon hyvinvointi- ja terveyshyötyä. Yhteistyömallin toimivuutta arvioidaan vuosittain jatkuvan kehittämisen periaatteilla mallin laadintaan osallistuneiden tahojen välisissä yhteistyökeskusteluissa.
- Hyvinvointialueiden palvelujen yhdenvertaista laatua, toimintakulttuuria ja kustannusvaikuttavuutta kehittää ja arvio kansallinen Vaikuttavuuskeskus, jota valmistellaan ja pilotoidaan vuoteen 2025 asti EU:n Kestävän kasvun ohjelman hankkeessa. Sosiaali- ja terveysalan vaikuttavuuskeskus on osa Sosiaali- ja terveysministeriön johtamaa vaikuttavuuden edistämisen kansallista kokonaisuutta. Vaikuttavuuskeskuksen tavoitteena on löytää vastauksia ja mittareita siihen, miten hyvinvointialueilla saadaan tuotettua asiakkaiden elämänlaatua parantavia palveluja yhdenvertaisesti ja kustannusvaikuttavasti erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuoltoon, sosiaalipalveluihin sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluihin. Satakunnassa yhteistyömallin osapuolet seuraavat Vaikuttavuuskeskuksen tuottamaa tietoa ja ovat valmiita arvioidaan omaa toimintaansa luotujen mittareiden avulla.

Järjestöavustukset

- Hyvinvointialue tukee Satakunnassa toimivia rekisteröityjä yhdistyksiä ja yhteisöjä, joiden toiminnoilla edistetään satakuntalaisten terveyttä, hyvinvointia ja/tai turvallisuutta. Järjestöjen tekemä työ tukee vastavuoroisesti hyvinvointialuetta tavoitteiden saavuttamisessa. Hyvinvointialueella on järjestöille myönnettävien avustusten periaatteet, joita tarkastellaan tarvittaessa yhteistyössä Satakunnan järjestöjen neuvottelukunnan ja Satakunnan yhteisökeskuksen edustajien kanssa. Avustusperiaatteista päättää aluehallitus. Vuosittainen avustussumma päätetään talousarvion laatimisen yhteydessä. Avustuksia myönnetään toiminta-avustuksina ja hankeavustuksina, sekä lisäksi toiminnallisena tukena, johon ei sisälly taloudellista avustusta. Avustusperiaatteet ja avustusten hakuajat julkaistaan hyvinvointialueen verkkosivuilla.
- Hyvinvointialue tarjoaa myös hallinnassaan olevia toimitiloja mahdollisuuksien mukaan järjestöjen ja toimintaryhmien yleishyödyllisen toiminnan käyttöön maksutta tilojen käyttöohjeiden mukaisesti. Tilojen käyttömahdollisuus ei ole sidoksissa siihen, avustaako hyvinvointialue järjestöä rahallisesti vai ei.
- Taloudellisten resurssien niukentuminen tuo haasteita sekä hyvinvointialueelle että järjestökentälle. Hyvinvointialue pyrkii tukemaan yhdistysten tarvetta avustusten ennakoitavuuteen järjestämällä vuosittaisen toiminta-avustushaun jo syksyllä, niin että ehdolliset avustuspäätökset olisivat yhdistysten tiedossa jo vuoden vaihteessa. Lisäksi avustushaun painopisteistä järjestetään valtuustokausittain kaikille 3. sektorin toimijoille avoin järjestöfoorumi. Toiminta-avustusten hakuaikana järjestetään myös hakuinfoja ja –klinikoita.

Viestintä ja Hyvinvointimajakka

- Satakunnan hyvinvointialueen viestintä suunnataan ensisijaisesti asiakkaille, henkilöstölle ja työnhakijoille, mutta myös 3. sektori otetaan huomioon viestinnässä. Viestintää tapahtuu Sata-alueen verkkosivuilla sekä useilla sosiaalisen median kanavilla. Järjestöyhteistyöryhmä JYTRY:n viestinnästä vastaa pääsääntöisesti Satakunnan yhteisökeskus ja viestintä tavoittaa kerralla suuren määrän järjestöjä ja niiden jäseniä. Jokainen satakuntalainen yhdistys vastaa lisäksi omasta viestinnästään. Hyvinvointialueen asukkaille ja työntekijöille järjestöjen tuottaman toiminnan viestintä-kanavana toimii mm. Lähellä.fi -verkkopalvelu, josta tiedot nousevat HYTE-palvelukonseptin mukaiselle HYTE-palvelutarjottimelle Hyvinvointimajakkaan vuoden 2025 aikana.
- Hyvinvointimajakasta löytyy teemoittain tietoa, sekä palveluja ja toimintaa hyvinvoinnin ja terveyden tueksi. Sivuston kehittämisestä ja ylläpitämisestä vastaa Satakunnan hyvinvointialue.
- Hyvinvointimajakka on Satakunnan hyvinvointialueen kehittämä ja ylläpitämä sivusto, joka kokoaa yhteen tietoa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, sekä palveluja ja toimintaa, joita hyvinvointialue, kunnat, järjestöt ja muut organisaatiot tarjoavat.

Osallisuus ja vapaaehtoistoiminta

- THL:n määritelmän mukaan osallisuus on osallisuutta omassa elämässä, osallisuutta yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa sekä osallisuutta yhteisestä hyvästä. Osallisuuden edistäminen on järjestöjen toiminnan keskeinen tavoite ja tavoitteen monipuolinen edistäminen näkyy esimerkiksi vapaaehtoistyössä. Satakunnan hyvinvointialueen osallisuusohjelma määrittää ja ohjaa osallisuuden edistämistä Satakunnan hyvinvointialueella. Oikeudesta yhdenvertaiseen osallisuuteen säädetään Suomen perustuslaissa 731/1999.
- Vapaaehtoistoiminta on yksittäisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi tehtävää toimintaa, joka on palkaton, kaikille avointa ja jota tehdään omasta vapaasta tahdosta. Vapaaehtoistoiminta kohdistuu perheen ja ystäväpiiriin ulkopuolella olevaan kolmanteen osapuoleen ja sitä voidaan tehdä joko itseohjautuvasti tai erilaisten toimijoiden organisoimana. Erilaisia vapaaehtoistehtäviä on tarjolla sekä yhdistyksissä, seurakunnilla että kunnissa ja hyvinvointialueilla. Vapaaehtoistoiminnan avulla voidaan edistää esimerkiksi hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.
- Vapaaehtoistoiminnan kenttä on moninainen, jonka vuoksi sekä vapaaehtoiset että vapaaehtoistoimintaa koordinoivat määrittelevät toimintansa omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan käsin oman kohderyhmänsä huomioiden. Vapaaehtoistoiminnan kentän laajuutta kuvaa se, että pelkästään SOTE-järjestöissä on valtakunnallisesti tarkasteltuna mukana 500 000 vapaaehtoista, joiden työpanos vastaa 21 000 henkilötyövuotta. Satakuntaan on rekisteröity noin 4500 yhdistystä, joista miltei kaikissa on vapaaehtoistoimintaa. Rahallisesti mitattuna hyvinvointia lisäävän vapaaehtoistoiminnan arvo on tutkimusten mukaan Suomessa lähes 3,2 miljardia euroa vuosittain.
- Erityisesti 3. sektorin ja hyvinvointialueen yhteistyössä toteutettavissa vapaaehtoistoiminnoissa, kuten erilaisissa vertaistukiryhmissä, mielenterveys- ja päihdetoiminnassa, kriisityössä tai OLKA-toiminnassa on tärkeää määritellä vapaaehtoisiiin liittyvät roolit ja vastuut, sekä tiedostaa laadukkaasti koordinoitun vapaaehtoistoiminnan edellyttämät resurssit ja erityisosaaminen. Vapaaehtoistoiminnalla ei voida korvata ammattilaisten tekemää työtä. Ammattilaisten antama tuki ja esimerkiksi vapaaehtoisten vertaistukijoiden antama tuki eivät kilpaile keskenään vaan täydentävät toisiaan ja toimivat rinnakkain. Tutkimusten mukaan vertaistuen rooli potilaan toipumisessa on kuitenkin merkittävä. Sen on todettu muun muassa tukevan omahoidossa, vähentävän ahdistusta ja rohkaisevan potilasta luottamaan omaan itseensä.

Yhteistyöverkostot

Satakunnassa toimii useita eri teemoihin tai kohderyhmiin liittyviä monialaisia yhteistyöverkostoja, joissa hyvinvointialue ja 3. sektori muiden toimijoiden ohella ovat edustettuina.

Verkostojen tavoitteena on paitsi yhteisen teeman tai kohderyhmän edellyttämien toimenpiteiden edistäminen, myös keskinäinen tiedonvaihto ja tietoisuuden lisääminen kaikkien toimijoiden resurssien tarkoituksenmukaisen käytön varmistamiseksi.

Seuraavilla dioilla kuvataan esimerkkejä Satakunnassa toimivista monialaisista verkostoista. Esiteltujen yhteistyöverkostojen lisäksi tärkeitä yhteistyöverkostoja ovat mm. omaishoidon verkosto sekä Satakunnan alueellisen varautumisen yhteistyöryhmä. Kattavampi kuvaus eri verkostoista laaditaan hyvinvointialueen verkkosivuille.

Yhteistyöverkostoja osallisuuden edistämiseksi

Satakunnassa vapaaehtoistoimintaa kehitetään yhdessä **maakunnallisessa vapaaehtoistoiminnan verkostossa**, jonka koollekutsujana toimii Satakunnan yhteisökeskus. Verkoston tavoitteena on jakaa tietoa, hyviä käytäntöjä ja edistää vapaaehtoistoiminnan saavutettavuutta. Verkosto on vapaamuotoinen ja avoin sekä 3. sektorin vapaaehtoisille ja työntekijöille, että myös julkisen sektorin työntekijöille. Vapaaehtoistoiminnan verkoston lisäksi Satakunnassa toimii kolme Kansalaisareena ry:n alaista **alueellista Valikkoryhmää**, joiden tarkoituksena on kehittää vapaaehtoistoimintaa alueellaan. Vapaaehtoistoiminnan verkosto ja Valikkoryhmät käyvät tiivistä vuoropuhelua ja voivat tarvittaessa järjestää yhteistyössä erilaisia infoja, tapahtumia tai koulutuksia vapaaehtoistoiminnan näkyvyyden lisäämiseksi sekä toiminnan kehittämiseksi.

Satakunnan hyvinvointialue koordinoi alueen kokemusosaamista sekä **monialaista kokemusosaamisen verkostoa**, jossa on jäseniä myös 3. sektorilta sekä niin järjestöjen kuin julkisen sektorin kouluttamia kokemusosaajia. Verkosto esimerkiksi edistää järjestöjen, seurakuntien ja julkisten SOTE-palveluiden vuoropuhelua, yhteistyötä ja maakunnan toimintakäytäntöjen yhteensovittamista asiakasosallisuuden kehittämisessä ja toteuttamisessa sekä kokemusosaajien kouluttamisessa, välitystoiminnassa ja vertaistuellisessa toiminnassa.

Leader-ryhmät ovat yritysten, yksityishenkilöiden ja julkisorganisaatioiden kanssa toimiva paikallisia kehittäjätahoja, jotka tuovat esiin ruohonjuuritason tarpeita ja toivomuksia maaseudun kehittämiseksi. Leader-toiminta perustuu siihen, että paikalliset ihmiset tietävät itse parhaiten, miten omaa toimintaa ja elinympäristöä tulisi kehittää. Ryhmien päätehtävänä on aktivoida ja kannustaa oman alueensa ihmisiä ja yrityksiä mukaan laaja-alaiseen kehittämistoimintaan ja yhteistyöhön. Satakunnan alueella toimii viisi Leader-ryhmää: Leader Karhuseutu, Leader Pohjois-Satakunta, Leader Ravakka, Leader Pyhäjärvisseutu ja Leader Joutsenten reitti. Leader-ryhmien toiminnassa kohtaavat alueen asukkaat, yhteisöt, yritykset ja julkiset tahot, joiden yhteisenä päämääränä on kehittäminen. Toiminta on poliittisesti sitoutumatonta. Leader-ryhmät käynnistävät alueillaan laatimansa ohjelman mukaisia hankkeita ja muuta toimintaa yhteistyössä teemaohjelmien, muiden kehittämishankkeiden ja organisaatioiden kanssa.

Kulttuurihyvinvointi

Satakunnan Taikusydän-verkostossa kunnat, järjestöt ja hyvinvointialue käyvät vuoropuhelua kulttuurihyvinvointitoiminnan edistämiseksi.

Verkostossa tehdään moniammatillista yhteistyötä, jaetaan osaamista, järjestetään tapahtumia ja lisätään tietoa kulttuurihyvinvoinnin mahdollisuuksista. Alueelliseen verkostoon ovat tervetulleita kaikki kulttuurin, taiteen ja hyvinvoinnin parissa työskentelevät. Verkosto tekee yhteistyötä valtakunnallisen Taikusydän yhteyspisteen kanssa. Verkostoa koordinoi Satakunnan hyvinvointialue.

Kulttuurireseptin kehittäjäverkostossa on kehitetty Satakunnan omaa kulttuuriresepti-toimintamallia vuodesta 2022 alkaen. Kehittäjäverkostoon kuuluu ammattilaisia hyvinvointialueelta, kunnista ja järjestöistä, vapaaehtoisia ja asiakkaiden edustajia. Verkostossa vahvistetaan kulttuurihyvinvoinnin yhdyspintatyötä ja yhteistyörakenteita sekä sovitaan yhteistyöstä hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen kesken. Kulttuurihyvinvointia ja siihen liittyviä toimintamalleja kehitetään suunnitelmallisesti ja digitaaliset mahdollisuudet huomioon ottaen. Kulttuurireseptin kehittäjäverkoston koordinoivastuu on Satakunnan hyvinvointialueella.

Ehkäisevä työ: Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, pelihaittojen ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy 1/2

Satakunnan ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön

yhdyshenkilöverkoston koordinoi Satakunnan hyvinvointialue.

Yhdyshenkilöverkoston tavoitteena on suunnitella ja toteuttaa päihteiden aiheuttamien haittojen ehkäisyä sekä vähentämistä ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman mukaisesti. Yhtenä tehtävänä on yhteistyössä edistää ehkäisevän päihdetyön lain vaatimien toimintojen näkyvyyttä kunnissa. Lisäksi verkoston tehtäviin kuuluu toiminnan arviointi. Verkosto koostuu Sata-alueen ja kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöistä, Lounais-Suomen Aluehallintovirastosta, Porin ensi- ja turvakodista sekä ehkäisevän päihdetyön aluejärjestö EHYT ry:stä.

Satakunnassa toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Aluetuki -hankkeessa perustettu **Satakunnan pelihaittaverkosto** ammattilaisten verkostoitumisen ja yhteistyön sekä kehittämistyön tueksi. Verkosto on koostanut Rahapeliongelman hoidon ja tuen palvelukartaston Satakunnan hyvinvointialueelle ammattilaisten palveluohjaukseen. Verkostoa koordinoi Aluetuki –hankkeen päättymisen jälkeen Satakunnan hyvinvointialue. Jäseniä on Sata-alueen ammattilaisten lisäksi Sininauhasta, Rauman kriisitukikeskuksesta ja kunnista.

Ehkäisevä työ: Ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö, pelihaittojen ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy 2/2

Satakunnan PAKKA-tarjontatyöryhmään kuulumisen tarjoaa organisaatioille ajankohtaista tietoa päihteistä, tupakka- ja nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta sekä lisää tietoisuutta eri toimijoiden tehtävistä sekä keinoista, joilla ehkäistään haitallista alkoholin käyttöä ja rahapelaamista sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä. Tavoitteena on yhteistyötä lisäämällä rajoittaa ikärajavaltavien tuotteiden eli alkoholin, tupakan ja rahapelien saatavuutta. Saatavuuden sääntelyllä ehkäistään alaikäisille myyntiä ja päihtyneille anniskelua. Sääntelyn perustana ovat lait ja säädökset, jotka Pakka-toiminta muuttaa paikalliseksi toiminnaksi. Tarjontatyöryhmän kokoonpanon muodostavat mm. Alkon, poliisin, tullin, pelastuslaitoksen, Veikkauksen, Lounais-Suomen aluehallintoviraston, ammatillisen oppilaitoksen, sekä ympäristö- ja terveysvalvontayksikön edustajat sekä Satakunnassa toimivien alkoholin vähittäismyynnin (kaupan) ja ehkäisevän päihdetyön järjestöjen edustajat. Satakunnan tarjontatyöryhmän koollekutsujana toimivat Porin kaupunki ja Satakunnan hyvinvointialue.

Lähisuhdeväkivallan puheeksioton Luotsi-koulutuksen käyneiden kesken on luotu **Satakunnan Luotsi-verkosto**, jotta yhteys lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja puheeksi ottamisen ammattilaisten kesken säilyy. Luotseille on myös avattu oma Teams-kanava yhteydenpitoa ja tiedottamista varten. Lisäksi Luotseille järjestetään vuosittain yhteisiä tapaamisia sekä kasvokkain, että etänä. Luotsi-verkostoa koordinoi Kestävän kasvun Satakunta 2 –hanke.

Elintapaohjaus

Asukkaiden hyvän ravitsemuksen edistäminen on hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden, kuten yleishyödyllisten yhteisöjen, vapaan sivistystyön ja alan yritysten ja elinkeinoelämän yhdyspintatyötä. Vaikuttava työ vaatii hyvää johtamista ja kiinteää yhteistyötä eri toimijoiden ja hallinnonalojen välillä. Satakuntaan on perustettu **alueellinen ravitsemustyöryhmä** vuoden 2022 alussa suunnittelemaan, kehittämään ja koordinoimaan hyvän ravitsemuksen edistämistä. Työryhmän tehtäviä ovat muun muassa ravitsemushoitokäytäntöjen yhtenäistäminen, alueellisen ravitsemussuunnitelman laatiminen, ravitsemusterveystyön tukeminen ja yhteistyön vahvistaminen eri toimijoiden välillä. Työryhmään kuuluu monialainen edustus sote-palveluista, oppilaitoksista, järjestöistä ja kunnista. Syksystä 2023 alkaen työryhmän koordinoinnista on vastannut Sata-alue.

Maakunnassa toimii **elintapaohjauksen verkosto**, jonka koordinaatiovastuu on Sata-alue. Verkostoon kuuluu elintapaohjauksen osajia hyvinvointialueen sote-palveluista sekä liikuntaneuvoja ja liikuntapalveluiden osajia kunnista, mikä tukee yhdyspintatyötä. Lisäksi mukana on yhdistysedustus ja TKIO-edustus. Verkoston tavoitteena on levittää ja yhtenäistää elintapaohjauksen toimintatapoja ja lisätä toimijoiden välistä yhteistyötä alueella. Lisäksi verkoston päämääränä on tukea laadukkaasti elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan toteuttamista mm. lisäämällä jäsentensä tietoa ja osaamista sekä tarjoamalla vertaistukea.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen

Satakuntaan on muodostettu monialaiset **perhekeskusverkostot** jokaiselle perhekeskusalueelle. Verkoston koollekutsujana toimivat perhekeskusten päälliköt. Verkostot kokoontuvat neljä kertaa vuodessa kooten yhteen alueen lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivat julkisen ja kolmannen sektorin toimijat. Perhekeskusverkostojen tavoitteena on koota alueen lasten, nuorten ja perheiden palvelut yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, verkostoida hajanaiset palvelut ja sovittaa palvelut yhteen niin, että jokainen lapsi, nuori ja perhe saisi tarvitsemansa tuen ja avun oikeasta paikasta oikea-aikaisesti. Tavoitteiden toteutuminen vaatii rakennetta alueen SOTE-palveluiden, kuntien palveluiden sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminnan yhteensovittamiseksi.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden johtoryhmä koostuu mm. hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen, seurakunnan sekä asiakas edustajista. Tärkeimpänä johtoryhmän tehtävänä on yhteensovittaa ja edistää yhteistyötä sekä seurata mm. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista.

Hyte-toimikunta on laaja-alaisesti maakunnan eri toimijoista koostuva toimikunta, joka edistää ja yhteensovittaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Satakunnassa.

Yhteistyön käytäntöjä ja esimerkkejä toimintamalleista

Seuraaville dioille on koottu esimerkkejä käytössä olevista toimintamalleista ja yhteistyön käytännöistä. Lisäksi kuvataan syksyllä 2024 pilotoitu teemalähtöinen kumppanuuspöytä, joka voidaan myöhemmin ottaa käyttöön laajemmin organisaatiossa. Kattavampi koonti toimintamalleista, käytännöistä ja yhteyshenkilöistä luodaan satakunnanhyvinvointialue.fi verkkosivuille järjestöyhteistyön työkalupakiksi.

Yhteistyökäytäntöihin ja toimintojen laajuuteen saattaa vaikuttaa mm. muuttuva rahoitus ja eri hankkeiden elinkaari.

OLKA-toiminta

OLKA® on valtakunnallinen konsepti, joka tarkoittaa koordinoitua järjestö-, vapaaehtois-, vertaistukitoimintaa ja kokemusosaamista sairaalassa ja SOTE-keskuksissa. Satakunnan OLKA-toiminta on Satakunnan hyvinvointialueen ja Satakunnan yhteisökeskuksen välistä kumppanuustoimintaa, jota on toteutettu vuodesta 2019 alkaen Satasairaalassa laajentuen vuonna 2023 maakunnalliseksi. OLKA-toiminnan tavoitteena on tarjota potilaille/asiakkaille ja heidän läheisilleen kiireetöntä kohtaamista sekä antaa tukea sairauteen sopeutumisessa. OLKA-toiminnan avulla tuodaan 3. sektorin palvelut lähelle sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia ja asiakkaita sekä lisätään yhteistyötä 3. sektorin ja hyvinvointialueen välillä.

OLKA-toimintaan kuuluvat sairaalassa ja SOTE-keskuksissa sijaitseva OLKA-piste, vapaaehtois- ja vertaistukitoiminta sekä HELMI kokemusosaajatoiminta. OLKA-pisteiltä saa tietoa potilasjärjestöistä, vertaistuesta ja kokemusosaajista. 3.sektorin toimijat voivat pitää OLKA-pisteillä teemapäiviä ja esitellä toimintaansa. OLKA-vapaaehtoiset toimivat aula-avustajina, juttukavereina ja leikkikavereina opastaen ja kohdaten asiakkaita ja heidän omaisiaan kiireettömästi. OLKA välittää potilaille ja heidän läheisilleen järjestöissä toimivia vertaistukijoita sekä ammattilaisten tarpeisiin potilas- ja vammaisjärjestöjen ja julkisten SOTE-palvelujen kouluttamia kokemusosaajia. OLKA tarjoaa maksutta vertaistukivalmennusta järjestöjen ja seurakuntien vertaistukijoille. Vertaistukea on mahdollista saada myös OLKA-toiminnan kehittämän Toivo-vertaistukisovelluksen kautta.

Avoimet kohtaamispaikat

Satakunnan hyvinvointialueella toimii useita perhekeskustoimintaan kuuluvia kohtaamispaikkoja. Kohtaamispaikkatoimintaa järjestetään perheille lähellä toimivana palveluna. Kohtaamispaikassa pyritään mahdollistamaan lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta, vahvistamaan vanhemmuutta sekä vähentämään yksinäisyyden kokemusta. Kohtaamispaikka on kaikille lapsiperheille tarkoitettu paikka, jonne on helppo ja mukava tulla. Toiminta siellä on maksutonta.

Kohtaamispaikassa yhdistykset, järjestöt ja seurakunta tarjoavat ohjattua toimintaa, johon voi osallistua tai sitten kohtaamispaikkaan voi tulla vain viettämään aikaa lapsensa kanssa. Kohtaamispaikassa voidaan järjestää tilaisuuksia, joissa lapsiperhepalveluiden ammattilainen tarjoaa tietoa, neuvontaa tai tukea erilaisiin perhearkea kuormittaviin tilanteisiin. Kohtaamispaikassa vietetään aikaa yhdessä leikkien, askarrellen, keskustellen tai vaan mukana ollen. Kohtaamispaikassa saa vertaistukea erilaisiin elämäntilanteisiin.

Perhekeskusten kohtaamispaikkojen lisäksi Satakunnan alueella toimii useita avoimia kohtaamispaikkoja laajasti eri kohderyhmille. Kohtaamispaikkoja ylläpitävät hyvinvointialueen lisäksi kunnat, seurakunnat ja järjestöt.

Yhteistyö ikäkeskuksessa

Ikäkeskustoiminta kuuluu Ikääntyneiden palveluiden toimialueeseen, kotona asumista tukeviin palveluihin. Ikäkeskus toimii koko maakunnan alueella. Toiminnan sisältö jakautuu kolmeen kokonaisuuteen:

- ”Ikäkeskuksen pysäkki”
 - Liikkuvaa, matalan kynnyksen neuvontaa ja ohjausta. Liikkuva yksikkö toimii koko maakunnan alueella, mutta toiminnan painotus on pienemmissä kunnissa.
 - Tiivis yhteistyö hyvinvointialueen muiden palvelujen/ammattilaisten sekä alueella toimivien yhdistysten kanssa on tärkeää.
- Terveiden edistäminen, HYTE-työ
 - Elintapaohjauksen ryhmät (Finger), seniorikiertueet ja muuta teematapahtumat tiiviissä yhteistyössä kuntien ja 3. sektorin toimijoiden kanssa.
- Kuntayhteistyö, vapaaehtoistoiminnan tukeminen
 - Toiminta jakautuu kolmelle alueelle; pohjoinen, keskinen ja eteläinen. Kullakin alueella kuntakumppanuudet ovat oleellisia.
 - Porin ja Rauman ikäkeskukset

Toiminnassa on tavoitteena löytää tahoja ja toimijoita, jotka voisivat omalta osaltaan tarjota tukea ikäihmisille, joilla ei vielä ole raskaamman palvelun tarvetta, mutta jotka hyötyisivät arkea kannattelevasta kontaktista esim. yksinäisyyden vähentämiseksi. Toiminnan kannalta on tärkeää luoda tiivis yhteistyö alueiden kuntien ja yhdistysten sekä seurakuntien kanssa.

Yhteistyön kannalta on tärkeää, että yhdistykset kirjaavat toimintansa Lähellä.fi -palveluun tai Palvelutietovarantoon, jotta työntekijät / palveluohjaus mutta myös ikäihminen itse tai hänen läheisensä löytää hänelle sopivaa toimintaa ja tukea. Keskinäisen ja ulkoisen viestinnän rooli on toiminnassa tärkeä.

Erilaiset järjestöjen keskinäiset ja teemaverkostot, esim. vapaaehtoistoiminta ja kokemustoiminta, ovat myös tärkeitä. Vapaaehtoistoiminnan osalta on tärkeää sopia rooleista/tehtävistä esim. kurssien järjestämisen ja avun välittämisen osalta.

Yhteinen kehittämistyö voisi toteutua alueellisten kumppanuuspöytien muodossa. Niissä osallisina olisivat hyvinvointialue, yhdistykset, kunnat ja seurakunnat. Myös kunnalliset vanhusneuvostot olisi hyvä saada mukaan.

Ikäkeskuksella on alueelliset kuntakumppanit, jotka edistävät yhteistyötä hyvinvointialueen, kuntien ja 3. sektorin toimijoiden välillä:

- Kuntakumppani tekee verkostoyhteistyötä ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseksi sekä kuntien että 3. sektorin kanssa, toimien yhteyshenkilönä hyvinvointialueen ja verkoston välillä.
- Kuntakumppani käynnistää verkostoyhteistyötä, jollei sellaista rakennetta alueella/kunnassa ole jo valmiina, sekä kehittää olemassa olevia verkostoja
- Yhteisen tavoitteen ja suunnitelman laatiminen verkostossa, sitä kautta voimavarojen ja resurssien yhdistämistä ikääntyneiden kuntalaisten hyväksi.
- Kunnan HYTE-työryhmän tai vastaavan jäsenenä toimiminen hyvinvointialueen edustajana.
- Tiivis yhteistyö Ikäkeskuksen muiden työntekijöiden kanssa (liikkuva neuvonta ja ohjaus, terveyden edistäminen), jotta ovat tietoisia verkostosta ja mahdollisuuksista kullakin alueella
- Tiivis yhteistyö hyvinvointialueen muiden yksiköiden (esim. palveluohjaus, sotekeskus, kuntoutus) kanssa, jotta ovat tietoisia verkostosta ja mahdollisuuksista kullakin alueella
- Osallisuutta lisäävän vapaaehtoistoiminnan käynnistäminen alueella tai sen tukeminen
- SOTE-palvelutuotantoa tukevan yhdistystoiminnan edistäminen, esim. järjestöavustuksen hakemisessa avustaminen kohdennetusti sekä viestintä verkostossa.

Yhteistyötä aikuisten palveluissa

Julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyö on äärettömän tärkeää myös perusterveydenhuollossa, päihde- ja mielenterveyspalveluissa, aikuisten sosiaalityössä ja vammaispalveluissa. Hoito- ja palvelutarpeen arvioinnissa usein tarvittava tuki tulee lakisääteisten palvelujen lisäksi kolmannelta sektorilta.

Yhteiset asiakkaat yhdistävät tahoja ja kolmannen sektorin tuottamalla palveluilla tuotetaan asiakkaalle usein arjessa tärkeää kannattelevaa palvelua, joka ennaltaehkäisee raskaampiin lakisääteisiin palveluihin siirtymistä. Esimerkkinä monet päihde- mielenterveystyön tai kriminaalityön matalan kynnyksen kohtaamispaikat ja päivätoiminnot.

Satakunnan hyvinvointialueelle on aikuisten palveluiden sosiaalityöhön perustettu myös lakisääteinen alueellinen toimeentulotukiasioiden neuvottelukunta, jonka kokoonpanossa keskeisiä toimijoita ovat alueen seurakunta sekä kolmas sektori. Tällaisilla neuvottelukunnilla kartoitetaan alueen verkostomaiset palvelut ja sovitetaan palvelut yhteen, niin että asiakkaan tai potilaan palvelu- tai hoitotarpeeseen osataan vastata oikea-aikaisesti. Alueellinen toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnan tehtävänä on myös yhteistyön luominen valtakunnallisen toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnan suuntaan.

Yhteistyötä vammaisten päivätoiminnassa

Vammaisten päivätoiminnassa pyritään edistämään asiakkaiden osallisuutta ja osallistumista yhteiskuntamme yhteisiin asioihin sekä tapahtumiin. Monipuolinen yhteistyö 3. sektorin kanssa edistää osaltaan näiden tavoitteiden toteutumista. Kulttuuritoimintaa on monta vuotta tehty mm. yhdessä MEKA-Tv:n - Elävän kuvan kanssa. On kuvattu ja kuvataan erilaisia animaatioita ja lyhytelokuvia, joissa asiakkaat ovat tekijöinä ja esim. elokuvien aiheena sekä esiintyjinä. Erilainen bändi-toiminta on myös hyvin vahvaa, monimuotoista ja osaavaa. Ojantien toimintakeskuksen oma Puupäät-bändi tekee omalta osaltaan myös hyväntekeväisyyttä, sillä he käyvät paljon ilahduttamassa esim. ikäihmisiä esityksillään. Lisäksi esimerkiksi läänintaiteilijoiden ja muiden taiteentekijöiden kanssa on työstetty tauluja ja muita kädentaidollisia töitä, sekä pidetty erilaisia taidepiirejä. Myös uusiin projektiluonteisiinkin kulttuuritoimintoihin osallistutaan mielellään.

Seurakunnan kanssa tehdään yhteistyötä järjestämällä mm. yhteisiä juhlapyhäohjelmia ja hartauksia, joissa kehitysvammaiset henkilöt pääsevät pääosaan ja konkreettisemmin kosketuksiin seurakuntatoimintaan niin halutessaan.

Motarin toimintakeskus on mukana mm. OLKA-toiminnassa siten, että Motarilla voidaan tehdä lahjoituskankaista vaatekappaleita syöpäpoliklinikalle ja ensi- ja turvakotiin. Asiakkaat kokevat toiminnan myötä voivansa itse auttaa apua tarvitsevia. Motari voi myös olla OLKA-apulaisena asiakkaalla. Motarilla tehdään hyväntekeväisyyttä 3. sektorin kanssa esim. Hopen ja Tiimitorin kirppiksille. Motarin Luonto- ja ympäristöryhmä auttaa mahdollisuuksien mukaan ikäihmisiä pihanhoidossa, sekä hoitaa mm. Nakkilan kunnan Tervasmäen laavua. Toiminnan laajuus ja sisältö voi vaihdella resurssien mukaan.

Yhteistyö elintapaohjauksessa

Elintapaohjauksen tavoitteena on tukea ja ohjata yksilöä tekemään terveyttään ja hyvinvointiaan tukevia valintoja. Elintapaohjauksessa voidaan käsitellä esimerkiksi ruokavaliomuutoksia, liikkumisen ja kulttuurin lisäämistä sekä riittävän unen ja levon saantia ja parantamista. Elintapaohjausta voidaan toteuttaa ohjaamalla ihmisiä itsehoito-ohjelmien pariin sekä yksilö- ja ryhmäohjauksena. Saadulla tuella voidaan vähentää kansansairauksia, parantaa hyvinvointia ja terveyttä ja lisätä elämänlaatua.

Laadukas elintapaohjaus vaatii hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden tiivistä yhteistyötä. Satakunnassa hyvinvointialueella on elintapaohjauksen kokonaiskoordinaatiovastuu. Asukkaiden elintapojen tukemisessa tehdään yhteistyötä 3. sektorin ja hyvinvointialueen välillä menetelmien käytössä, toimintamalleissa ja palveluketjuissa sekä käytettävien työkalujen myötä. Näistä on seuraavaksi esimerkkejä.

Alueella juurrutetaan Suomen Sydänliiton lapsiperheiden elintapaohjaukseen kehitettyä Neuvokas perhe -menetelmää. Menetelmän ideologia ja menetelmän käyttö sopivat monialaiseen yhteistyöhön hyvin. Menetelmää voidaan hyödyntää perheille sekä varhaiskasvatuksessa, järjestökentällä, neuvolan vastaanotolla kuin perhetyöntekijän tapaamisessa. Näin perheille vahvistuu Neuvokas perheen viesti omannäköisestä ja voimavaralähtöisestä hyvinvoinnista useasta suunnasta. Puolestaan muistisairauksien ennaltaehkäisyssä elintapaohjauksen FINGER-toimintamalli (THL) on esimerkki monialaisesta järjestöjen, kuntien ja hyvinvointialueen välisestä yhteistyöstä.

Satakunnan Sydänpiirin tuottama Verkkopuntari ja OmaVerkkopuntari -ohjelmat ovat hyvinvointialueen ammattilaisten hyödynnettävissä elintapaohjauksessa. Liikkumisen lisäämiseen yhteistyömallina on rakennettu kunnan ja hyvinvointialueen välinen liikuntaneuvonnan palveluketju, jossa sote-keskuksista ohjataan kunnan liikuntaneuvojalle sekä järjestöjen ja seurojen toimintaan. Lisäksi käyttöön otettava HYTE-palvelutarjotin tulee parantamaan hyvinvointia ja elintapoja tukevien hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen palveluiden ja toimintojen löydettävyyttä jatkossa.

Yhteistyö kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi

Kulttuuri- ja taidekokemukset vähentävät yksinäisyyttä ja syrjäytymistä sekä lisäävät voimavaroja elämässä. Jokaisella on kulttuurisia tarpeita ja oikeuksia. Näiden tarpeiden toteutuminen on kulttuurihyvinvointia. Hyvinvoinnista voi pitää huolta osallistumalla kulttuuri toimintaan, kuten vaikka käymällä museoissa, taidetyöpajoissa tai konserteissa.

Kulttuurihyvinvointi on moniammatillista toimintaa, jota edistetään poikkihallinnollisesti ja laajassa yhteistyössä hyvinvointialueen, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kulttuuri ja sen hyvinvointia tukevat vaikutukset läpäisevät koko ihmisen elämänkaaren. Kulttuurihyvinvointi osana ennaltaehkäisevää toimintaa ja elintapaohjausta voi vähentää raskaampien SOTE-palvelujen tarvetta ja tuoda kustannussäästöjä. Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevat osallistuvat vähemmän kulttuuri toimintaan, vaikka terveyshyödyt olisivat heille erityisen kannattavia. Pitkällä aikavälillä kulttuurikokemuksen kautta syntyvä sosiaalinen osallisuus voi vaikuttaa jopa työkyvyn tai eliniän odotteeseen.

Kulttuuriresepti – kulttuurista iloa ja hyvinvointia arkeen!

Kulttuuriresepti on vapaalippu kahdelle henkilölle yhteen kulttuurikohteeseen. Resepti on tarkoitettu haastavassa elämäntilanteessa olevalle satakuntalaiselle. Kulttuurikohteeseen voi mennä yksin tai pyytää mukaan oman kaverin tai vapaaehtoisen kulttuurikaverin. Kulttuurireseptin tavoitteena on voimavarojen ja hyvinvoinnin lisääminen kulttuurin ja taiteen avulla. Kulttuuriresepti lisää kulttuurin saavutettavuutta ja mataloiittaa osallistumisen kynnyksiä. Kulttuuriresepti- ja kulttuurikaveritoimintamallien kehittämisessä ja levittämisessä tehdään aktiivista ja tiivistä yhteistyötä kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen kesken.

Kulttuurikaveri on vapaaehtoinen kanssakokija ja vertaisopas. Kulttuurikaveri voi lähteä mukaan museoon tai muuhun kulttuurikohteeseen, jos yksin lähteminen tuntuu haastavalta. Kulttuurikaverin saa halutessaan mukaansa kulttuurivierailulle esimerkiksi Ikäkeskuksesta tai OLKA-pisteeltä.

Kulttuurihyvinvoinnin puheeksioton mallin tavoitteena on auttaa ammattilaista ottamaan luovuus, kulttuuri toiminta ja taide puheeksi monipuolisissa asiakaskohtaamisissa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Kultane®-neuvolan toiminta lisää perheiden hyvinvointia kulttuurin ja taiteen avulla sekä tukee vanhemman ja lapsen varhaista vuorovaikutusta. Toiminta on kehitetty Porissa lastenkulttuurikeskus Kruunupään ja Porin perusturvan yhteistyönä.

Yhteistyö ehkäisevässä päihdetyössä

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jonka tavoitteena on parantaa hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Tavoitteeseen päästään edistämällä päihteettömiä, savuttomia ja nikotiinittomia elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä pähteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä sekä rahapelaamista ja niistä aiheutuvia haittoja sekä lisäämällä ymmärrystä niihin liittyvistä laajemmista ilmiöistä.

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukaan kuntien ja hyvinvointialueiden tehtäviin. Satakunnassa ehkäisevää päihdetyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä valvontaviranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen, seurakuntien kanssa. Yhteistyö kolmannen sektorin edustajien kanssa sisältää mm. asiantuntijatukea, jalkautuvaa työtä, viestintää, valittujen toimintamallien ja menetelmien juurruttamista, verkostoyhteistyötä sekä ehkäisevän päihdetyön kehittämistä. Kolmannen sektorin edustajat tekevät lisäksi monipuolista ehkäisevää päihdetyötä tarjoamalla matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, mielekästä päihteetöntä toimintaa ja vertaistukea sekä tietoa ehkäisevän päihdetyön menetelmistä tai viestimällä riskeistä.

Ollakseen vaikuttavaa, ehkäisevän työn tulee olla kiinteä osa kuntien ja hyvinvointialueiden pitkäjänteistä perustyötä ja näkyä kaikissa keskeisissä strategioissa ja suunnitelmissa. Ehkäisevän päihdetyön maakunnallinen koordinaativastuu on Sata-alueen hyte-toiminnoilla.

Alueella juurrutetaan paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitettyä PAKKA –toimintamallia, jonka tavoitteena on ehkäistä päihdehaittoja yhteisöllisesti. Pakkaa toteutetaan paikkakunnalla tai alueella koko yhteisön voimin. Pakka-toimintamalli perustuu maakunnan ja kuntien eri toimijoiden, viranomaisten ja paikallisen elinkeinon yhteistyölle.

Satakunnassa käytössä oleva Valomerkki-menetelmä on ennaltaehkäisevää päihdetyötä, jonka tavoitteena on alaikäisen terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen sekä suojaaminen päihteiden aiheuttamilta haitoilta. Valomerkki-keskusteluun ohjataan alaikäisiä, jotka ovat ensimmäistä kertaa päihteidenkäyttönsä tai päihteiden hallussapidon vuoksi tekemisissä poliisi, terveydenhuollon, koulun tai muiden viranomaisten kanssa, eivätkä ole lastensuojelun asiakkaita. Menetelmän maakunnallisesta koordinaatiosta sekä koulutuksista vastaa hyte-toiminnot ja keskusteluun ohjauksista huolehtivat perhekeskukset ja Porin päihdekliniikka. Valomerkkikeskustelun suorittaa kaksi Valomerkki-menetelmäkoulutuksen käynnyttä nuorten parissa työskentelevää ammattilaista hyvinvointialueelta ja kunnista sekä kunnissa toimivista järjestöistä ja yhdistyksistä tai seurakunnalta.

Luotsi-toimintamalli lähisuhdeväkivallan puheeksiottoon

Satakunnan hyvinvointialueelle jalkautetaan lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja puheeksi ottamisen Luotsi-toimintamalli. Luotsitoiminnan avulla tuodaan välineitä asiakkaan turvallisuuden ja turvattomuuden kohtaamiseen ja ammattilaisen omaan jaksamiseen. Luotsi –koulutukseen ovat vuoden mittaisen pilotin aikana voineet hakeutua kaikki lasten, nuorten ja perheiden parissa työskentelevät lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöstä kiinnostuneet hyvinvointialueen ammattilaiset kaikilta toimialoilta. Luotsi-toimintamallin tavoitteena on, että työntekijöillä on taitoa tunnistaa turvattomuutta ja kohdata mahdollisesti väkivaltaa tai sen uhkaa kohdannut tai väkivaltaa käyttänyt asiakas sekä uskallusta ottaa asia puheeksi.

Satakunnan hyvinvointialueelle on syksyn 2023 ja kevään 2024 aikana koulutettu 50 Luotsia, eli lähisuhdeväkivallan tunnistamisen ja puheeksi ottamisen sote-ammattilaista. Kolmepäiväiset koulutukset on Satakunnassa toteuttanut Porin ensi- ja turvakotiyhdistys.

Pelastuslaitoksen yhteistyö

3. sektorin toimijoista VPK-yhdistyksiä käytetään laajasti Pelastuslaitos-toimialueen palvelutuotantoon.

Toiminta perustuu palokuntakohtaisiin sopimuksiin, jonka myötä kyse on sopimuspalokuntatoiminnasta. Sopimus palvelutuotannosta ja muista toiminnoista on Satakunnassa 49:n palokunnan kanssa.

Sopimuksissa on määritelty palvelutuotannon velvoitteet, volyymi, laatutekijöitä sekä yhdistykselle näistä maksettava korvaus. Palokuntasopimukset ovat perusteiltaan yhtenevät, mutta palokuntakohtaiset korvaukset vaihtelevat palokunnan ”tuotannon” mukaan.

Sopimuksissa ja toimintaa koskevissa ohjeistuksissa on paljon yhteistyötä, toimintaa, seurantaa ja kehittämistä määritteleviä linjauksia ja yksittäisiä kirjauksia.

Vuorovaikutus on monimuotoista ja jatkuvaa ja sen yhtenä keskeisenä tavoitteena sopimuspalokuntatoiminnan elinvoimaisuus varsinkin pidemmällä aikavälillä. Muita tavoitteita ovat avoimuus ja tiedon kulku sekä toiminnan ohjaus ja tarvittavien kehittämiskohteiden määrittäminen ja toteuttaminen.

Varautuminen, valmius ja turvallisuus

3. sektorilla on laaja kosketuspinta kansalaistoimijoihin, vapaaehtoiisiin sekä kolmannen sektorin tukemiin ja osallistamiin kansalaisiin. Jo oman perustustyönsä kautta 3. sektorilla on merkittävä rooli yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden, henkisen kriisinkestävytyden, resilienssin ja sisäisen turvallisuuden edistämisessä.

Varautuminen 3. sektorilla on yhdistysten normaaliaikana tehtävää työtä, jolloin yhdistykset keskittyvät oman toimintansa laadulliseen kehittämiseen, jotta yhdistysten oma toimintakyky (valmius toimia) säilyy mahdollisimman hyvänä kriisi- ja häiriötilanteissa. Normaaliajan häiriötilanteissa yhdistykset jatkavat tehtävänsä mukaisia toimia.

Yhteiskunnan häiriötilanteissa 3. sektorin ja hyvinvointialueen yhteistyötä voidaan tiivistää joko ennakoon erikseen sovitulla tavoilla tai tilanteen tarve huomioiden. Häiriötilanteen luonteen mukaan yhteistyötä voi olla tarpeen tiivistää esimerkiksi sellaisten yhdistysten kanssa, jotka tekevät työtä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien kanssa. Yhteistyön tiivistäminen voi tarkoittaa myös yhteistä tilannekuvaraportointia, kolmannen sektorin toiminnan koordinoitua tai asiantuntija-apua.

Normaaliaikana Suomen Punainen Risti SPR kutsuu 3. sektorin ja seurakunnan toimijoita valmiuden ja varautumisen yhteistyöfoorumiin neljä kertaa vuodessa keskustelemaan turvallisuudesta sekä muodostamaan tilannekuvaa. Satakunnan yhteisökeskus toimii yhteistyöfoorumin tiedonvälittäjänä. Häiriötilanteissa SPR voi koota 3. sektorin toimijoita yhteen yhteistyössä Satakunnan yhteisökeskuksen kanssa ja koordinoi 3. sektorin toimintaa.

Hyvinvointialueen koordinoimassa Satakunnan alueellisen varautumisen yhteistyöryhmässä on järjestöjen ja seurakuntien edustus.

Saattohoidon vapaaehtoistyö

Saattohoidon vapaaehtoistyöllä

tarkoitetaan palliatiivisessa ja saattohoidossa olevan potilaan ja hänen läheistensä henkisenä tukena olemista. Saattohoidon vapaaehtoisten antama tuki on läsnäoloa ja henkistä tukea.

Yhteistyön tavoite

on Tulevaisuuden sote-keskus-hankkeessa aloitetun saattohoidon vapaaehtoistoiminnan vakiinnuttaminen Akuutti kotikeskus-vastuuyksikössä (AKK) yhteistyössä Satakunnan evankelisluterilaisten seurakuntien kanssa.

Vastuut ja velvollisuudet

Hyvinvointialueella on kokonaisvastuu potilaan palliatiivisen hoidon ja saattohoidon sekä muiden terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä myös silloin, kun vapaaehtoistyöstä on tehty sopimus yhteistyökumppanin kanssa ja vapaaehtoistyöntekijä osallistuu potilaan kanssa olemiseen.

Saattohoidon vapaaehtoisten

antama tuki on läsnäoloa ja henkistä tukea saattohoitopotilaalle ja hänen läheisilleen.

Seurakunnat ja hyvinvointialue

huolehtivat yhteistyössä vapaaehtoisten ja sopimuksen toteuttamista organisoivien työntekijöidensä koulutuksen järjestämisestä omalla kustannuksellaan.

Akuutti kotikeskus AKK

vastaa palliatiivisen ja saattohoidon hoito- ja lääketieteellisten peruskäsitteiden kouluttamisesta.

Seurakunnat

vastaavat potilaan ja omaisten henkisen tuen ja kuoleman kohtaamisen periaatteista. Seurakunnat ja AKK vastaavat yhteistyössä vapaaehtoisten työnohjauksesta.

Teemalähtöiset kumppanuuspöydät

Kumppanuuspöydät ovat keskustelu- ja kehitysalustoja, jotka toimivat asioiden valmisteluvaiheessa päätöksenteon tukena. Kuntaliiton vuonna 2018 julkaistun Kumppanuuspöydän rakennusoppaan mukaan kumppanuuteen päästään osallisuuden, yhteistyön ja verkostojen kautta. Kumppanuuspöytä on ratkaisuja työstävä kehittämisrakenne sekä perinteistä päätöksentekoa täydentävä osallistumisen malli. Kumppanuuspöytäkeskusteluihin voivat osallistua paitsi käsillä olevaan asian valmistelusta vastaavat viranhaltijat (hyvinvointialue ja kunnat), myös sen parissa toimivat järjestöt, kokemusasiantuntijat ja seurakunnat.

Ennen kumppanuuspöytäkeskustelujen aloittamista on hyvä pienemmässä työryhmässä käydä läpi pöydän kriteereitä, merkitystä, toimintatapoja ja tutustua olemassa oleviin kumppanuuspöytien käytäntöihin. Suunnitelmista on hyvä tiedottaa keskeisiä toimijoita; päättäjiä, toimialan johtoa, henkilöstöä, järjestökenttää ja asukkaita. (Jaakkola, V. Kumppanuuspöydän rakennusopas. 2018.)

Teemalähtöisen kumppanuuspöydän avulla voidaan lisätä toimijoiden yhteistä ymmärrystä haastavista monitahoisista ilmiöistä, tunnistaa ilmiön parissa jo tehtävä työ eri organisaatioissa, tehostaa yhteistyötä ja kunkin toimijan resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä. Lisäksi voidaan tarvittaessa kehittää uusia toimintatapoja.

Tärkeää on, että kumppanuuspöydän rakenteista ja toimintatavoista on sovittu: kuka kutsuu koolle, kuka toimii vetäjänä, miten osallistujat kutsutaan kumppanuuspöytänsä, miten asiat viedään eteenpäin. Kumppanuuspöydän tunnuspiirteitä ovat esim.

- Yhteinen tavoite ja siihen sitoutuminen
- Tiivis harkittu yhteistyö
- Konkreettinen yhteinen tekeminen asiakkaan/asukkaan ja tavoitteen hyväksi
- Osapuolten vahvuuksien täydentävyys, synergisyys
- Vastavuoroisuus, toisensa tarvitseminen, molemminpuolinen hyöty
- Tasaveroisuus, tasa-arvo, vallan jakaminen
- Luottamus
- Toisen kunnioittaminen, toisen osaamisen arvostus
- Avoimuus tiedonjaossa
- Sovitut pelisäännöt, yhteistyösopimukset
- Yhteinen arvopohja toiminnalle, ainakin suhteessa tavoitteeseen

Satakunnan hyvinvointialueella pilotoitiin teemalähtöistä kumppanuuspöytää syksyllä 2024 osana Kestävän kasvun Satakunta 2 -hanketta sekä Sata-alueen osallisuusohjelmaa. Kumppanuuspöytää voidaan käyttää yhteistyön tapana esimerkiksi hyvinvointisuunnitelman toimeenpanossa.